

**KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
BIURO SZKOLENIA**

PROGRAM SZKOLENIA PRZEWODNIKÓW PSÓW RATOWNICZYCH

Warszawa 2015

Opracowanie merytoryczne

st. bryg. Maciej Halota – Szkoła Aspirantów PSP w Krakowie
bryg. Piotr Kuliński – KM PSP w Gdańsku
mł. bryg. Marcin Płotica – KM PSP w Łodzi
kpt.. Bartosz Tunia – KM PSP w Poznaniu
asp. sztab. Krzysztof Gruca – Szkoła Aspirantów w Krakowie
st. asp. Mirosław Jakubowski – KM PSP w Łodzi
mł. ogn. Magdalena Nowicka - Błażejczyk – KM PSP w Poznaniu
st. sekc. Michał Szalc – KM PSP w Gdańsku

Konsultacja merytoryczna:

st. bryg. w st. spocz. Tomasz Rzewuski – KG PSP
st. bryg. Sławomir Wojta – SA PSP w Krakowie

Konsultacja metodyczna:

Magdalena Stajszczak – KG PSP

Spis treści

	strona
I. Założenia dydaktyczno-wychowawcze.	4
1. Cel szkolenia	4
2. Sylwetka absolwenta	4
3. Warunki przyjęcia na szkolenie	4
II. Realizacja procesu dydaktycznego	5
1. Organizacja szkolenia	5
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	5
3. Plan nauczania	6
II. Treści kształcenia	7
1. Podstawy kynologii, anatomii i fizjologii psa ratowniczego	7
2. Psy ratownicze w PSP	8
3. Wychowanie i prowadzenie młodych psów	9
4. Szkolenie psów ratowniczych	10
III. Literatura	12
IV. Załączniki	13

Warszawa, dnia 21 kwietnia 2015 r.

ZATWIERDZAM
KOMENDANT GŁÓWNY
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
z up.
nadbryg. Piotr KWIATKOWSKI
Zastępca Komendanta Głównego

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie uczestników szkolenia do roli przewodnika psa ratowniczego.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu kursu słuchacz powinien:

a. w sferze poznawczej:

- wskazywać podstawy prawne funkcjonowania zespołów z psami ratowniczymi;
- omawiać zasady opieki nad psem;
- omawiać zasady wychowania i prowadzenia psa;
- omawiać zasady szkolenia psów ratowniczych;
- omawiać zasady BHP oraz podstawowe zagrożenia związane ze szkoleniem i prowadzeniem psa ratowniczego,

b. w sferze praktycznej:

- komunikować się z psem;
- dobierać wyposażenie przewodnika i psa do rodzaju prowadzonych zajęć;
- dobierać ćwiczenia kształtujące sprawność i kondycję fizyczną psa;
- dostosowywać nagrody, zabawy i ćwiczenia do cech charakteru psa;
- prowadzić ćwiczenia z posłuszeństwa ogólnego;
- prowadzić ćwiczenia z lokalizacji, współpracy i oznaczania,

c. w sferze motywacyjnej, mieć ukształtowane postawy:

- odpowiedzialności za powierzonego psa i jego prowadzenie;
- prowadzenia psa zgodnie z jego dobrostanem;
- przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas szkolenia psów ratowniczych;

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

Warunkiem przyjęcia na szkolenie jest skierowanie, zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 1.

Ponadto:

- a) Przewodnik musi posiadać zaświadczenie o szczepieniu psa przeciwko wściekliźnie i innym chorobom zakaźnym oraz poddany został odrobaczeniu i jest zabezpieczony przed pchłami i kleszczami.
- b) Uczestnik szkolenia musi być wyposażony w sprzęt ochrony osobistej: kask ochronny, rękawice ochronne, odzież przeciwdeszczową, buty o wzmocnionej podeszwie, a także plecak i przybory do pisania.
- c) Pies powinien być wyposażony w ekwipunek do szkolenia (smycz, obroża, szorki, zabawki/aporty oraz miska, odpowiedni zapas karmy i pojemnik na wodę).
- d) Zaleca się, aby uczestnik posiadał ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej psa.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

- a) Szkolenie organizowane jest w szkołach Państwowej Straży Pożarnej oraz w ośrodkach szkolenia w komendach wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej.
- b) Szkolenie organizowane jest w systemie skoszarowanym.
- c) Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna trwająca 60 minut. W przypadku zajęć praktycznych dopuszcza się łączenie jednostek lekcyjnych.
- d) Na realizację programu przewidziano **37 godzin dydaktycznych**.
- e) Zajęcia mogą prowadzić instruktorzy szkolenia psów ratowniczych oraz inni specjaliści posiadający doświadczenie w danych dziedzinach związanych z blokami tematycznymi.
- f) Warunkiem ukończenia szkolenia jest obecność na minimum 80% zajęć dydaktycznych, w tym na 100% zajęć praktycznych i zaliczenie wszystkich elementów wyszczególnionych w indywidualnej karcie realizacji szkolenia (załącznik nr 2).
- g) Słuchacze, którzy spełnili warunki określone w pkt. f), otrzymują zaświadczenie zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 3.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

- a) Zajęcia teoretyczne powinny być organizowane dla całej grupy słuchaczy.
- b) Zajęcia praktyczne należy przeprowadzać z grupą słuchaczy liczącą od 3 do 6 osób przypadających na jednego instruktora.
- c) Prowadzący zajęcia, w trakcie realizacji tematów przewidzianych w planie nauczania powinni zwracać szczególną uwagę na:
 - poprawną terminologię,
 - kompletne wyposażenie przewodnika i psa
 - wykorzystywanie do ćwiczeń tylko sprzętu sprawnego pod względem technicznym,
 - poprawne wykonywanie czynności,
 - kształtowanie pożądanych umiejętności oraz koniecznych nawyków.
- d) W trakcie realizacji szkolenia powinna być dokonywana ocena osiągnięć słuchaczy. Zaleca się stosowanie takich metod kontroli osiągnięć jak pytania ustne i zadania praktyczne.
- e) W ocenianiu bieżącym dopuszcza się indywidualizację wynikającą ze specyfiki szkolenia i indywidualnych koncepcji dydaktycznych prowadzącego.
- f) Zajęcia teoretyczne powinny być realizowane w pomieszczeniach zapewniających odpowiednie warunki higieny szkolnej oraz wyposażonych zarówno w proste, jak i techniczne środki dydaktyczne oraz odpowiednie warunki do przebywania psów.
- g) Zajęcia praktyczne powinny odbywać się w miejscach, które umożliwiają ich sprawną i bezpieczną realizację.
- h) Zajęcia praktyczne należy poprzedzić odprawą organizacyjną, którą prowadzi instruktor. Celem odprawy jest zapoznanie słuchaczy z tematyką i celem ćwiczeń oraz omówienie ich przebiegu.
- i) W toku ćwiczeń instruktor kontroluje poprawność wykonania powierzonych zadań, a w razie zauważenia nieprawidłowości, na bieżąco koryguje błędy w ramach instruktażu indywidualnego, bądź grupowego. W instruktażu końcowym prowadzący powinien podsumować zajęcia, przeanalizować najczęściej popełniane błędy, wskazać ich źródło oraz sposób prawidłowego wykonania czynności.
- j) Zajęcia praktyczne należy prowadzić na obiektach naturalnych (np. obszary leśne) oraz sztucznych (np. gruzowiska).
- k) Organizator szkolenia musi zapewnić elementy zestawu przyrządów dla psów: drabiny, kładki nieruchome, kładki ruchome, skrzynie do ukrywania pozorantów, karimaty, okrycie maskujące pozoranta, środki łączności, taśmy ostrzegawcze, środki pozoracji, pistolet hukowy z wkładami, indykator wiatru (np. zapałki dymne).

3. Plan nauczania

L.p.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Podstawy kynologii, anatomii i fizjologii psa ratowniczego	4	-	4
2.	Psy ratownicze w PSP	1	-	1
3.	Wychowanie i prowadzenie młodych psów	5	5	10
4.	Szkolenie psów ratowniczych	7	15	22
RAZEM:		17	20	37

T - zajęcia teoretyczne, P - zajęcia praktyczne, R - razem

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Podstawy kynologii, anatomii i fizjologii psa ratowniczego – 4T

Materiał nauczania:

Geneza pochodzenia psów. Wykaz ras psów według FCI. Budowa anatomiczna psa. Opieka nad psem. Psy w ratownictwie.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wyjaśnić genezę pochodzenia psów,
- scharakteryzować podział psów na rasy według FCI,
- opisać budowę anatomiczną psa (układy: kostny, nerwowy, mięśniowy),
- przedstawić zasady pielęgnacji i żywienia psów,
- omówić podstawowe zabiegi profilaktyki weterynaryjnej,
- wymienić i omówić okresy rozwoju psa (z uwzględnieniem faz lęgowych),
- zinterpretować podstawowe sygnały wysyłane przez psa,
- przedstawić historię psa ratowniczego,
- omówić wykorzystanie psów ratowniczych,
- wymienić i scharakteryzować cechy charakteru psów oraz rasy predysponowane do ratownictwa,
- opisać zasady wyboru psa do ratownictwa.

2. Psy ratownicze w PSP – 1T

Materiał nauczania:

Dokumenty normujące funkcjonowanie psów ratowniczych. Wyposażenie przewodnika i psa ratowniczego. BHP podczas pracy z psami.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić akty prawne regulujące funkcjonowanie psów ratowniczych,
- omówić uregulowania determinujące funkcjonowanie psów ratowniczych w PSP,
- wymienić wyposażenie przewodnika i psa ratowniczego,
- wyjaśnić zasady doboru wyposażenia przewodnika i psa w zależności od typu prowadzonego szkolenia,
- omówić główne zasady bezpiecznego szkolenia psa ratowniczego.

Uwagi do realizacji tematu:

Realizując zajęcia z tego tematu należy opierać się na zapisach następujących dokumentów:

- *ustawa o Państwowej Straży Pożarnej;*
- *ustawa o ochronie zwierząt;*
- *rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie zwierząt wykorzystywanych w akcjach ratowniczych;*
- *rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego;*
- *rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej;*
- *Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w Krajowym Systemie Ratowniczo Gaśniczym.*

3. Wychowanie i prowadzenie młodych psów – 5T, 5P

Materiał nauczania:

Zachowania psów. Sposoby nauki psa. Adaptacja do środowiska. Postępowanie w sytuacjach lękowych. Nagrody i zabawy. Przywołanie bezwarunkowe.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wymienić podstawowe instynkty psa,
- wyjaśnić formy komunikacji z psem (mowa ciała, głos),
- skomunikować się z psem werbalnie i za pomocą mowy ciała,
- scharakteryzować sposoby nauki psa (warunkowanie klasyczne i instrumentalne),
- scharakteryzować właściwe relacje socjalne (psy, ludzie, przewodnik),
- wymienić sposoby rozwiązywania konfliktów (w odniesieniu do psów i ludzi),
- zastosować właściwy sposób rozwiązywania konfliktu,
- omówić sposoby adaptacji psa do środowiska,
- zastosować wybrane elementy adaptacji psa do środowiska, dopasowane do okresu rozwoju psa,
- omówić formy nagrody (smakołyki, zabawa w przeciąganie, piłki, socjalne),
- zastosować właściwą formę nagrody,
- omówić formy zabawy (intensywność / piłki, przeciąganie, berek, mieszane, itp.),
- dobrać rodzaj i formę zabawy,
- omówić sposoby postępowania w sytuacjach lękowych u psa (w tym reakcja na strzały),
- wykonać ćwiczenie habituacji strzału,
- omówić znaczenie przywołania bezwarunkowego,
- wykonać przywołanie bezwarunkowe,

Uwagi do realizacji tematu:

Wykonanie ćwiczeń w trakcie zajęć praktycznych, może zostać zaprezentowane na psach (własnych lub użyczonych) lub jako scenki z wykorzystaniem osób w roli psów.

4. Szkolenie psów ratowniczych – 7T, 15P

Materiał nauczania:

Zasady szkolenia psów ratowniczych. Stres i motywacja w szkoleniu psów. Sprawność i kondycja fizyczna psa. Posłuszeństwo ogólne. Zasady doboru ćwiczeń. Elementy szkolenia psów ratowniczych. Lokalizacja, współpraca i oznaczanie. Wysyłanie i kierowanie na odległość.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- omówić aktualne tendencje w szkoleniu psów,
- omówić rolę pozoranta w procesie szkolenia,
- omówić znaczenie planowania sesji treningowych psów ratowniczych (planowanie, rozgrzewka, wyciszenie),
- omówić rolę stresu w procesie szkolenia psów ratowniczych,
- omówić znaczenie motywacji w szkoleniu psów,
- przedstawić sposoby i formy motywacji,
- omówić zasady doboru ćwiczeń psów ratowniczych w zależności od cech charakteru psa,
- dobrać ćwiczenia odpowiednie do cech charakteru psa,
- dobrać i zastosować wyposażenie przewodnika i psa odpowiednie do typu prowadzonych zajęć,
- omówić zakres posłuszeństwa ogólnego,
- wykonać ćwiczenia posłuszeństwa ogólnego (chodzenie przy nodze, komendy w ruchu, aportowanie, przywołanie),
- omówić znaczenie sprawności i kondycji fizycznej psa,
- omówić ćwiczenia kształtujące sprawność fizyczną i kondycję psa,
- przeprowadzić ćwiczenia kształtujące sprawność fizyczną i kondycję psa,
- scharakteryzować elementy toru przeszkód,
- wykonać ćwiczenia sprawnościowe na torze przeszkód,
- wymienić i omówić elementy szkolenia psów ratowniczych (lokalizacja, oznaczanie, współpraca),
- scharakteryzować sposoby oznaczania (szczekanie, rolka, meldunek),
- wykonać ćwiczenia z lokalizacji,
- wykonać ćwiczenia ze współpracy,
- wykonać ćwiczenia z oznaczania,
- omówić zasady łączenia lokalizacji, współpracy i oznaczania (współpraca/lokalizacja; lokalizacja/oznaczanie; wszystkie trzy),
- wykonać ćwiczenia łączące lokalizację i współpracę,
- wykonać ćwiczenia łączące lokalizację i oznaczanie,
- wykonać ćwiczenia łączące lokalizację, współpracę i oznaczanie,
- omówić ćwiczenia wysyłania i kierowania na odległość,
- wykonać ćwiczenia wysyłania i kierowania na odległość,
- przedstawić zasadność wysyłania kierunkowego,

Uwagi do realizacji tematu:

Wykonanie ćwiczeń w trakcie zajęć praktycznych, może zostać zaprezentowane na psach (własnych lub użyczonych) lub jako scenki z wykorzystaniem osób w roli psów.

Ćwiczenia z lokalizacji należy przeprowadzić w trzech etapach – etap 1: ćwiczenia elementarne (pozorant odchodzący), etap 2: expozorant, etap 3: pozorant ukryty bez expozoranta.

Ćwiczenia z oznaczania należy przeprowadzić w dwóch etapach z trzema rodzajami

oznaczania (oszczekanie, rolka, meldunek) – oszczekanie etap1: pozorant zakryty, oszczekanie etap 2: pozorant odkryty; meldunek/rolka etap1: pozorant odkryty, meldunek/rolka etap 2: pozorant zakryty.

III. LITERATURA

1. Anatol Kajewski, „Anatomia zwierząt domowych” wyd. 2, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1979
2. red. prof. dra hab. Tadeusz Krzymowski, „Fizjologia zwierząt, praca zbiorowa” wyd. 4; Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1983
3. Pierre Rousselet Blanc, „Pies, Encyklopedia Larousse”, Polska oficyna wydawnicza BGW, Warszawa 1993
4. „Psy rasowe w Polsce”, Wydawnictwa akcydensowe, Warszawa 1989
5. Eva Maria Krämer, „Rasy Psów”, Multico oficyna wydawnicza, Warszawa 1996
6. Turid Rugaas, „Sygnały Uspokajające, Jak psy unikają konfliktów”, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2005
7. Tadeusz Kaleta, Katarzyna Fiszdon, „Wybrane zagadnienia z genetyki i zachowania się psów”, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2002
8. „Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym”, KG PSP.

Akty prawne:

- 1) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013, poz. 856).
- 2) Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1340, z późn. zm.).
- 3) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie zwierząt wykorzystywanych w akcjach ratowniczych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1444).
- 4) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).
- 5) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 180, poz. 1115).

.....
(pieczęćka jednostki delegującej)

KARTA SKIEROWANIA

Jednostka delegująca

Nazwa

Adres

Tel./Fax

Kieruję Pana/ Panią.....

(stopień, imię i nazwisko, imię ojca)

Urodzonego/ -ą.....

(data i miejsce urodzenia – miejscowość i województwo)

na szkolenie przewodników psów ratowniczych

realizowane w dniach W

Oświadczam, że kierowany/-a:

w przypadku strażaka PSP:

- a) nie posiada przeciwwskazań do pełnienia służby na stanowiskach bezpośrednio związanych z działaniami ratowniczymi,
- b) posiada orzeczenie komisji lekarskiej lub zaświadczenie lekarskie potwierdzające okresowe badanie lekarskie, aktualne na czas trwania szkolenia,
- c) ukończył/a co najmniej szkolenie podstawowe strażaka jednostki ochrony przeciwpożarowej lub szkolenie podstawowe w zawodzie strażak,
- d) posiada kartę szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy lub zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, aktualne na czas trwania szkolenia.

w przypadku osób spoza PSP:

- a) posiada ważne ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis kierującego)

Indywidualna karta realizacji szkolenia

(minimalny zakres wiedzy i umiejętności)

.....
(stopień, imię i nazwisko słuchacza)

.....
(stopień, imię i nazwisko prowadzącego zajęcia)

Lp.	Rodzaj zajęć/zadań	Zaliczył (podpis prowadzącego zajęcia)
1.	Podstawy kynologii, anatomii i fizjologii psa ratowniczego	
2.	Psy ratownicze w PSP	
3.	Wychowanie i prowadzenie młodych psów	
Szkolenie psów ratowniczych		
1.	Przeprowadził właściwą zabawę z psem	
2.	Dobiera i stosuje wyposażenie przewodnika i psa odpowiednie do typu prowadzonych zajęć	
3.	Wykonuje ćwiczenie z lokalizacji	
4.	Wykonuje ćwiczenie z oznaczania	
5.	Wykonuje ćwiczenie z zakresu posłuszeństwa ogólnego (chodzenie przy nodze, komendy w ruchu, aportowanie, przywołanie),	
6.	Zna poprawną kolejność i przeprowadza ćwiczenie na torze przeszkód	

.....
(pieczęć podłużna)

ZAŚWIADCZENIE

.....
(imię i nazwisko)

urodzon dnia r.

w woj.

ukończył

szkolenie przewodników psów ratowniczych

przeprowadzone w

w okresie od r. do r.

według programu z dnia

zatwierdzonego przez

.....

....., dniar.
(miejscowość)

Nr

ORGANIZATOR

.....
(pieczęć, podpis)

L.p.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Podstawy kynologii, anatomii i fizjologii psa ratowniczego	4	-	4
2.	Psy ratownicze w PSP	1	-	1
3.	Wychowanie i prowadzenie młodych psów	5	5	10
4.	Szkolenie psów ratowniczych	7	15	22
RAZEM:		17	20	37

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem